

KIRSAL KALKINMA İÇİN KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİ: SOSYAL HİZMET MODELLERİ

“WOMENS” EMPOWERMENT FOR RURAL DEVELOPMENT: SOCIAL WORK MODELS

Prof.Dr. Emine ÖZMETE¹

ÖZET

Kırsal alanda kadının güçlendirilmesinde, kadınların potansiyel olarak sahip oldukları güçlerini açığa çıkarabilmeleri ve bu gücü kullanabilmeleri için destek olunması gerekmektedir. Kırsal alanda kadının güçlendirilmesi; yardımlaşma, paylaşma, kişisel potansiyeli geliştirme, insan kapitaline yatırım yapma yolu ile kadınların karar verme haklarını, yetkilerini artırma ve geliştirme süreci olarak tanımlanabilir. Güçlendirme, kadınların kendilerini motive olmuş hissettikleri, bilgi ve becerilerine olan güvenlerinin arttığı, inisiyatif kullanarak harekete geçme arzusu duydukları, olayları kontrol edebileceklerine inandıkları, hem bireysel hem de aile üyelerinin amaçları doğrultusunda uygun ve anlamlı buldukları işleri yapmalarını sağlayan koşulları ifade etmektedir. Böylece kadınları güçlendirmenin en önemli çıktısı, bilgileri ve becerileri doğrultusunda kimseden onay almaksızın karar verebilme gücüne sahip olabilmeleridir. Güçlendirme yaklaşımında kullanılan en önemli kavram kendi kendine yetebilmedir. Dünya’da özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanda kadının konumuna ilişkin yaşanan tüm yetersizliklere ve olumsuzluklara karşın; sosyal hizmet, kadının yaşam kalitesini iyileştirmede ve kalkınma sürecine katılımını sağlamada potansiyel olarak öneme sahiptir. Bu makalede kırsal alanda kadının güçlendirilmesine ilişkin sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan ekolojik model, yapısal model ve karma model açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal sosyal hizmet, kırsal kadın, güçlendirme

ABSTRACT

In order to empower women in rural region, they need to be supported to reveal their potential power and use that. Empowering women in rural region is defined as the process of helping one another, sharing, increasing and developing their rights and authorities. Empowering means situations which provide motivating, increasing of their confidence on their knowledge

---

¹Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü,
e-posta: eozmete@yahoo.com

and skills, arousing desire of acting, believing to control the events by taking initiative, doing meaningful and suitable jobs depending on both individual and family members' aims for them. Thus, the most important output of empowering them is having power of making a decision basing on their knowledge and skills without getting approval of somebody. The most important term for empowerment approach is being self-sufficiency. Although all the inadequencies and problems regarding status of the woman in rural region in especially underdeveloped and developing countries, social work is important as a potential to improve their life quality and to participate in development process. In this article, it is explained the ecological model, structural model and mixed model used in social work interventions regarding empowering of the woman in rural area.

Key words: Rural social work, rural women, empowerment

GİRİŞ

Kalkınma “değişim” odaklı dinamik bir kavramdır. Kalkınma denildiğinde akla ilk olarak ekonomik kalkınma gelmektedir. Ancak artık 21. yüzyılda kalkınma için ülkelerin yalnızca ekonomik açıdan gelişmiş olmasının yeterli olmadığına; sosyal, çevresel ve insani kalkınmanın da eş zamanlı olarak gerçekleşmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir. Harris'e (2000) göre sosyal olarak sürdürülebilir ve kalkınmış bir sistemde, toplumdaki mevcut kaynakların bireyler arasında eşit dağılımının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca sağlık ve eğitim olanakları, cinsiyet eşitliği, politik sorumluluk ile katılımı içeren sosyal hizmetlerin yeterli düzeyde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Görülüyor ki insani gelişme temel ihtiyaçların karşılanması, eşitlik, sosyal adalet, sosyal içerme, bireylerin kendilerini gerçekleştirme gibi daha üst düzeydeki ihtiyaçların karşılanması gibi esaslara dayanmaktadır.

Toplumlar refah ve mutluluklarını sağlamak için mevcut kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmak zorundadırlar. Kalkınma süreci bireylerin kendi kapitallerine yatırım yapmalarını destekleyecek olanakları ve fırsatları sunarken; insanların da sahip oldukları potansiyellerini kalkınma sürecine katkı sağlayacak biçimde kullanmaları önemlidir. Bu karşılıklı etkileşim, sosyal değişim sürecini etkileyen olumlu müdahalelerin şeklini de belirler (Harris, 2000). Bu noktada kalkınma bir toplumun/ülkenin yapısal niteliklerinin olumlu yönde değişmesi olarak tanımlanmaktadır (Geray, 1991). Böylece kalkınma sürecine tarımsal üretim sistemi ile katkıda bulunan kırsal alanda, kalkınma kavramının tanımı daha spesifik nitelikleri içermektedir. Kırsal kalkınma kavramı en basit şekli ile insan

yaşamını kötüleştiren kırsal çevre koşullarının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Tolunay ve Akyol, 2006). Daha geniş şekli ile kırsal kalkınma, kırsal alanda yaşayan, geçimini tarımsal üretimden ya da kira özüğü mesleklerden sağlayan bireyler ve gruplarda insanca koşullarda yaşama farkındalığı ve ihtiyacı oluşturmak; daha sonra ekonomik ve ekonomik olmayan yardımlar ya da hizmetler ile bireyler ve grupların ekonomik, toplumsal, kültürel kalkınmaya katkı sağlama çabalarını desteklemektir (Anriquez ve Stamoulis, 2007).

Kırsal alanda yaşayan bireyler ve aileler, geçimlerini genel olarak toprağa dayalı olarak tarımsal üretimden sağlamaktadırlar. Tarımsal üretim çoğu zaman ekonomik bir kaynak olarak parasal bir gelir elde etmekten daha çok günlük gıda ihtiyacının güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde karşılanması için yapılmaktadır. Ancak kullanılan üretim tekniklerinin geleneksel oluşu, bazı bilgiye ve teknolojiye dayalı olmayan uygulamalar; istenilen düzeyde verim alınamamasına ve gıda ihtiyacının karşılanmasına yönelik güvenin sarsılmasına neden olmaktadır. Diğer yandan insan yaşamını olumsuz etkileyen çevresel koşulların iyileştirilmesi ve kırsal kalkınmanın gerçekleşmesi için yol, su, elektrik gibi alt yapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde kaynakların rasyonel olmayan dağılımı, eğitim ve sağlık sorunları en yoğun şekilde kırsal alanda hissedilmektedir (Gürlük, 2001). Böylece kırsal alanda insan kapitaline yatırımın arzu edilen düzeyde gerçekleşmediği, özellikle kadın, genç ve çocuk gibi grupların eğitim ve sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamadıkları anlaşılmaktadır. Oysa, özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarımsal ekonominin ve kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasında kırsal kadının rolü yadsınamaz.

Bir üretim sistemi olan ailede; kadın, aile bireylerinin faaliyetlerinin organize edilmesinde, tarım etkinliklerinin yönetiminde, üretimin artırılmasında merkezi role sahiptir. Özellikle gelişmemiş ülkelerde kadınlar, tarımsal üretimin bir bölümünü gerçekleştirmekte ve günlük olarak yaptıkları ev işleri ile aile gelirine önemli düzeyde katkıda bulunmaktadır. Ailelerinin beslenme, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacı ile çevre kaynaklı ürünlerden ve hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Kırsal alanda kadınlar günlük yaşamsal faaliyetlerini yürütürlerken bilgi, beceri, zaman gibi insan kaynaklarının yanı sıra su ve enerji gibi doğal kaynakları da tüketmektedirler. Ancak, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri anlayışına göre bilgi, beceri, yetenekler ve zaman gibi insan

kaynakları kullanılarak gerçekleştirilen bu aktiviteler kadının birincil sorumluluğu olarak kabul edilmekte ve üretime katkı olarak düşünülmemektedir (Karl, 1995). Oysa Dünya'da kırsal ve kentsel alanda %70'ini kadınların gerçekleştirdiği ücretsiz iş, ekonomik refahın önemli bir göstergesidir ve bu hesaplamalar yılda 16 trilyon doları aşmaktadır (Mc Gregor ve Goldsmith, 1998). Bu nedenle kadının kalkınma sürecinde daha aktif ve katılımcı bir rol üstlenebilmesi için güçlendirme yaklaşımının benimsenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

KIRSAL ALANDA KADININ GÜÇLENDİRİLMESİ

Kırsal alanda kadının güçlendirilmesi; yardımlaşma, paylaşma, kişisel potansiyeli geliştirme, insan kapitaline yatırım yapma yolu ile kadınların karar verme haklarını, yetkilerini artırma ve geliştirme süreci olarak tanımlanabilir. Güçlendirme, kadınların kendilerini motive olmuş hissettikleri, bilgi ve becerilerine olan güvenlerinin arttığı, inisiyatif kullanarak harekete geçme arzusu duydukları, olayları kontrol edebileceklerine inandıkları, hem bireysel hem de aile üyelerinin amaçları doğrultusunda uygun ve anlamlı buldukları işleri yapmalarını sağlayan koşulları ifade etmektedir. Böylece kadınları güçlendirmenin en önemli çıktısı, bilgileri ve becerileri doğrultusunda kimseden onay almaksızın karar verebilme gücüne sahip olabilmeleridir. Güçlendirme yaklaşımında kullanılan en önemli kavram kendi kendine yetebilmedir. Bu kavram kadının herhangi bir işi yapabileceğine ve bununla ilgili doğru kararlar alabileceğine ilişkin inancıdır. Kırsal alanda kadınlar için bu yeterliğin kazanılması ve pekiştirilmesi geleneksel toplumsal cinsiyet anlayışı, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişebilmedeki güçlükler, çalışma yaşamına katıl(a)mama, ataerkil aile yapısı gibi nedenler ile zor bir sürece dönüşmektedir (Proctor, 2005).

Kırsal alanda kadının güçlendirilmesinde, kadınların potansiyel olarak sahip oldukları güçlerini açığa çıkarabilmeleri ve bu gücü kullanabilmeleri için destek olunması gerekmektedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2005 yılında kadının güçlendirilmesi konusunda yaptığı çalışmada "Güçlendirme kriterleri"ni (i) eğitim, (ii) sağlık ve refah, (iii) ekonomik katılım ve fırsatlar ile (iv) politik güçlendirme olarak sıralamıştır (Weforum, 2005).

(i)Eğitim, tüm toplumlarda kadının güçlendirilmesi için ön koşuldur. Ancak içinde yaşadığımız yüzyılda bile, kadınların kaynaklara eşit ulaşımı engellenmekte, yüksek öğrenim ve eğitim

fırsatları sınırlı kalmakta; kadına karşı ayrımcılık küresel bir olay olmaya devam etmektedir. Dünya'da yoksul olan ve okuma-yazma bilmeyen yaklaşık 950 milyon kişinin 600 milyonunu kadınlar oluşturmaktadır (Mukherjee, 2008). Türkiye'de ise köylerde her 100 kadından 35'i ilkokul eğitimini tamamlamamıştır. Kasabalarda kadınlar eğitim olanaklarına daha fazla ulaşabildikleri için bu oran %25 olarak belirlenmiştir (TNSA, 2003).

Tayland'da 1990 yılında Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı'nda buluşan ülkeler temel eğitimden herkesin eşit olarak yararlanabilmesi kararını almışlardır. Ancak ülkelerin temel eğitimi yaygınlaştırma girişimlerine karşın, özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde çoğunluğu kadın olmak üzere yetişkinlerin yaklaşık üçte ikisi yaşam standartlarını iyileştirecek, sosyal ve ekonomik değişikliklere uyum sağlamaya yardımcı olacak yeni becerilere ve yazılı bilgilere ulaşamamaktadırlar. Kadınlar erkeklerden daha az eğitilmekte; bilgileri ve yetenekleri ise çoğu zaman kabul görmemektedir. Kadınları sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmekten alıkoyan güç ilişkileri toplumsal düzeyde geçerliğini korumaktadır (Karl, 1995; Mukherjee, 2008).

Birçok ülkede; özellikle kırsal alanda, kız çocuklar cinsiyete özgü geleneksel tutumlar, erken evlilik ve hamilelikler, ulaşabilecekleri okulların bulunmaması, eğitim malzemelerinin yetersizliği nedeni ile eğitimsiz kalmaktadırlar. Kız çocuklar kaliteli eğitim ile bilim ve teknoloji alanlarından dışlanmaktadır. Doğumdan önce cinsiyet tercihi; yani erkek çocuklara daha fazla değer verilmesi, kız çocukların ölüm oranının artmasına, okula devam oranlarının düşmesine neden olarak beslenme olanaklarından, eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha az yararlanmalarına yol açmaktadır (Hablemitoğlu, 2001).

Eğitim alanındaki bu eşitsizliğin en önemli nedenleri; ailedeki sınırlı ekonomik kaynakların ihtiyaç önceliklerine göre kullanılması zorunluluğu, süregelen geleneksel değer yargıları, artan iç göçler ve düzensiz kentleşme ile oluşan toplumsal ve kültürel istikrarsızlıklardır. Oysa eğitim, kırsal alanda kadınların kalkınma sürecine tam katılımları için gerekli olan bilgi, beceri ve özgüveni kazandıran araçlardan biridir. Eğitimli kırsal kadın, çevreyi ve doğal kaynakları korumaya yönelik davranış kalıplarını benimsediği, sağlık hizmetlerini daha çok talep etme ve yararlanma bilincinde olduğu, aile planlaması yöntemlerini kullanarak daha az çocuk sahibi olmayı istediği ve sürdürülebilir bir geleceğin sağlanmasında daha önemli bir rol üstlendiği anlaşılmaktadır (Gönen ve Özmete, 2002).

(ii)Sağlık ve refah, kadınların güvenli bir çevrede yaşayarak, sağlıklı olmalarını ifade eden; yeterli beslenme olanaklarına, sağlık bakımı ve üreme sağlığı ile ilgili bilgilere, hizmetlere erişebilmelerini içeren bir kavramdır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre her yıl 585.000 kadın hamilelik ve doğuma bağlı olan komplikasyonlar nedeniyle ölmektedir. Her gün için bu sayı 1.600'ün üzerinde olmaktadır. Amerika Aile Planlama Federasyonu her yıl 20 milyonu güvenli ve sağlıklı ortamda gerçekleşmeyen 46 milyon küretaj vakası olduğunu tahmin etmektedir. Ayrıca kadının gücünü azaltan, sağlığını bozan ve fiziksel güvenliğini zedeleyen en önemli faktörlerden biri şiddettir. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık nedeniyle kadın öncelikle aile içinde ve yaşadığı toplumda şiddete maruz kalmaktadır. Böylece kadınların sosyal dışlanma sürecini derinden yaşamaları kaçınılmaz hale gelmektedir (Weforum, 2005).

(iii)Ekonomik katılım ve fırsatlar, kadınların aktif bir şekilde işgücü olarak ekonomiye katılımları anlamına gelmektedir. Ekonomiye katılım, yalnızca kadınların yoksulluktan kurtulmaları için değil, hanehalkı gelirinin de yükselmesi için önemli bir araçtır. Kadınlar çoğu zaman eğitim ve sağlığa ilişkin kaynaklara ya da fırsatlara erişemediklerinden, ekonomik açıdan bir gelire sahip olmaları da mümkün olamamaktadır. Amartya Sen, toplumsal dönüşümün dinamik aktörleri olarak kadınların, pasif ve muhtaç olmalarının/görünmelerinin dayatmacı uygulamalardan kaynaklandığını belirtmektedir. Diğer bir deyişle, eğitim olanaklarından yeterince yararlandıklarında ve diğer insan haklarına sahip olduklarında, çalışma yaşamına daha fazla oranda katılacaklarını; kendi yaşamlarına, ailelerine/çevrelerine ve ekonomik kalkınmaya daha çok katkı sağlayacaklarını açıklamaktadır. Ekonomiye katılım sürecinde aktif işgücüne katılan kadın sayısı değil, eşit koşullarda çalışan kadınların sayısı bir kriter olmalıdır. Dünya'da tarım sektörünün dışında kadınlar erkeklerle aynı işi yapıyor olsalar da daha düşük ücret almaktadırlar (%78) (Weforum, 2005).Türkiye'de de kadınların önemli bir kısmı tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Türkiye'de işgücüne katılma oranı %48.8 olup, bu oran erkeklerde %71.2, kadınlarda %24.7'dir. Kırsal alanda ise toplam işgücüne katılma oranı %55.5 olup,bu oran erkeklerde %75.1, kadınlarda ise %37.6 dır. Kırsal alanda istihdam edilen kadınların %83.9'u tarımda yer almaktadır (TÜİK, 2006). Tarım kesiminde kadınların üretime katılma düzeyleri, ailenin sahip olduğu arazi ve hayvan varlığına gelire ve ürün çeşitliliğine göre değişmektedir. Ancak tarımda mekanizasyon düzeyi arttıkça kadın tarımsal üretimden kopmakta ve çalışma potansiyeli evle ilgili işlerin yürütülmesi ile sınırlı kalmaktadır

(Anonim, 2008). Ayrıca kırsal alanda kadınların tarlada çalışmaları günlük işlerinin ve sorumluluklarının bir parçası olarak görülmektedir. Bu nedenle tarımda istihdam edilen kadınların hemen hepsi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı bulunmamaktadır.

(iv)Politik güçlendirme, kadınların hem formal hem de informal olarak eşit bir şekilde karar verme süreçlerine katılmalarını ve toplumu etkileyen politikaların oluşturulmasında seslerini duyurmayı içermektedir. Dünya’da birçok ülkede kadınların yönetim mekanizmalarında ve parlamentoda olma oranları düşüktür. Bu da toplumun ihtiyaç önceliklerinin belirlenmesinde ve kaynakların toplumsal sorunların çözülmesi için tahsis edilmesinde kadın bakış açısının eksik kalmasına ve kadınların bu konularda söz sahibi olmamasına yol açmaktadır(Karl, 1995; Weforum, 2005).

SOSYAL HİZMET MODELLERİ

Dünya’da özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanda kadının konumuna ilişkin yaşanan tüm yetersizliklere ve olumsuzluklara karşın; sosyal hizmet, kadının yaşam kalitesini iyileştirmede ve kalkınma sürecine katılımını sağlamada potansiyel olarak öneme sahiptir. Ancak birçok ülkede ve Türkiye’de sosyal hizmet merkezleri kırsal alanda yeterince yapılandırılmamıştır. İl ve ilçe merkezlerinde yer alan örgütlenme ile kırsal alana hizmet götürülmeye çalışılmaktadır. Bu da sorunların kısa sürede çözülmesinde çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Sosyal hizmetler özel olarak bireylerin, ailelerin/grupların ya da o bölgede yaşayan nüfusun ihtiyaçlarına ve sorunlarına odaklandığından kırsal alanda kadınları güçlendirmeye yönelik müdahale yöntemleri uygulaması da mümkün olabilmektedir (NASW, 2010). Sosyal hizmette bu müdahale yöntemleri uygulanırken (i) ekolojik model, (ii) yapısal model ve (iii) karma model gibi yaklaşımlar kullanılmaktadır.

(i)Ekolojik model, yaşam modeli (life model) olarak da adlandırılmaktadır. Ekolojik model, sosyal hizmet müdahalesi olarak bireye, bireyin çevresine, birey ve çevresi arasındaki etkileşime odaklanmaktadır. Bireyin yaşam dönemine ve büyüme sürecine ilişkin kavramları içeren bu model, çevresi ile etkileşimde bulunan kırsal kadının gelişimsel görevlerinin ve bu süreçteki gerçek ihtiyaçlarının anlaşılmasını sağlar. Böylece kırsal alanda kadının güçlendirme ihtiyacının ve güçlendirmenin gerçekleşmesi için yapılacakların açıkça ortaya konulması mümkün hale gelir. Örgütsel teori, iletişim teorisi ve sistem teorisi gibi yaklaşımlarından farklı olarak ekolojik model, birey olarak kadının herhangi bir sorun nedeniyle yaşadığı

yapısal ve fonksiyonel değişikliklere odaklanır. Ayrıca bu model kırsal alanda kadının güçlendirilmesi için müdahale sürecinin bir parçası olarak çevrenin etkisine dikkati çekmektedir. Bu şekli ile birey olarak kırsal kadınla çalışmayı, grup olarak kadının ailesi ile çalışmayı ve sosyal çalışmayı desteklemektedir. Müdahale sürecinin çıktısı olarak kadının uyum kapasitesinin güçlendirilmesi ve sosyal destek sistemlerinin etkisinin artması beklenmektedir (Kabadaki, 1995). Diğer yandan kadının yaşadığı çevredeki sosyo-kültürel ve ekonomik yapı, güçlendirme sürecinin çıktılarının niteliğini de belirlemektedir. Bu modelin kırsal alanda sosyal hizmet ihtiyacını karşılamak üzere kullanılması özellikle kadınların yaşama ve karşılaştıkları sorunları çözmeye ilişkin direncini azaltan; hastalıkların önlenmesi, tedavi süreci, ailedeki yaşlı bireylerin ve çocukların bakımı, eşin kaybı gibi konularda yardımcı olmayı sağlar. Ancak bu model, yoksul ve kapalı iletişim sisteminin halen geçerli olduğu kırsal toplumda değişimin sağlanması ve kadının güçlendirilmesi için etkili müdahale yöntemlerinin uygulanmasında yeterli olmayabilir (Simmons vd., 2008).

(ii) Yapısal model, kalkınma sürecine katılımın ve katkının artması için sosyal hizmet müdahalesinin bir parçası olarak birey ve çevresinin değişim ihtiyacına odaklanır. Bu model, bireylere kaynaklara ulaşabilecekleri yolları göstererek ya da onları kaynaklara ulaştırarak; kötü durumlarından kurtulmaları için seçenekler sunan; sosyal olarak katılımlarını artırmak için hareketliliklerini/mobilitelerini sağlayan; onların adına diğer bireyler ile çalışan; bireye özel sosyal yapıların değişmesi için doğrudan yardımcı olabilecek faaliyetleri destekleyen bir rehber niteliğindedir. Kırsal kadını güçlendirmek için çevresindeki desteğin en üst düzeyde olmasını sağlamak bu modelin uygulama ilkelerinden biridir. Bu nedenle özellikle kırsal alanda sosyal hizmet ihtiyacını karşılamak için bu modelin genel olarak uygulanabilir olduğu düşünülmektedir (Kabadaki, 1995).

(iii) Karma model, diğer bir deyişle entegre edilmiş model, bireylerin yeteneklerinin gelişmesini sağlayan ve güçlendirme için esas olan diğer sosyal hizmet uygulama modellerinin bir arada kullanılması ile ortaya çıkmıştır. Bu model; iyi bir rehber, destek ve fırsat sağlandığında bireyin kendi sorunlarını kendisinin çözebileceğine ve bunu öğrenme yeteneğinin gelişebileceğine dikkati çeker. Bu modelde, kendine yardım, karşılıklı yardım, eğitim ve beceri geliştirme değişim için kullanılan stratejilerdir. Makro düzeyde ise müdahale için takım çalışması yapma, çatışmaları çözme, ağ oluşturma, kendine yardım grupları ve kalkınma sürecine katılma gibi

stratejilerin kullanılması önerilmektedir. Diğerlerine göre daha kapsayıcı olduğu açıklanan karma modelin kırsal kalkınma sürecinde kadını ve ailesini güçlendirmede daha etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü, karma modelde önerilen bu stratejilerin nihai hedefi bireylerin ve toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesidir (Kabadaki, 1995).

SONUÇ

Kırsal alanda kadını güçlendirmeye yönelik uygulanabilecek sosyal hizmet müdahale yöntemlerinin beklenen en önemli çıktısı kırsal alanda insani, sosyal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesidir. Sosyal kalkınma modernleşme ve ekonomik büyüme sürecinde, nüfusun genel olarak refah düzeyinin yükselmesidir. Kalkınma bireyler, aileler, gruplar, topluluklar ve toplumların gerçek olarak katkı sağlamasını gerektiren, diğer yandan bireylerin potansiyellerinin gelişmesine de olanak sağlayan karşılıklı etkileşime dayalı bir süreçtir. Bu nedenle kırsal alanda kadının güçlendirilmesine ilişkin çabalar, hem kalkınma sürecine kadının tam katılımını sağlanması, hem de bu süreçte birey olarak kendi potansiyelinin ve güçlü yönlerinin açığa çıkması açısından önemlidir. Kadının güçlenmesi, eğitim, sağlık, toplumsal katılım, ekonomik bağımsızlık, kamusal alanda olma, haklarının farkında olma ve politik katılım gibi güçlenmeyi güvence altına alan birçok faktörün bir araya gelmesi ile mümkün olmaktadır. Gerçekte güçlenme kadın için kişisel sınırların kırılması anlamına gelmektedir.

İnsani ve toplumsal kalkınmanın anahtarı olan eğitim, kırsal alanda kadınların sağlık hizmetlerine ulaşabilmelerinde, çalışma yaşamına katılmalarında ve ekonomik fırsatlardan yararlanmalarında bir rehber olmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de kadın ve kız çocukların eğitim düzeylerini yükseltmek amacıyla, hükümet, uluslar arası kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin çabaları yadsınamaz. Örneğin 2003 yılında TC. Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF tarafından başlatılan “Haydi Kızlar Okula- Kız Çocukların Eğitimi” kampanyası kırsal alanda en güç ulaşılabilir bölgelerdeki kız çocuklarını hedef almaktadır. Bu kampanya ile 600 bin kız çocuğunu okula gitmesi hedeflenmektedir. Ayrıca “Baba Beni Okula Gönder”, “Eğitime Destek Kampanyası”, “Haydi Kızlar Okula” gibi projeler de daha çok kız çocuğunun okula gitmesi için yürütülmektedir. Buradaki gerçek nokta, bir kız çocuğun okula gönderilmesi, toplumu dönüştürmenin; ülkenin en yoksul, en marjinal ve toplumsal olarak dışlanmış kesimleri arasında ilerleme sağlamanın bir yolu olmasıdır. Bugün okula giden çocukların, yarın kendi kız çocuklarını okula gönderecekleri

düşüncesi, hem kız çocuklarının hem de toplumun güçlenmesi için umut kaynağı haline gelmektedir. Böylece temel amacı insan kapitaline yatırım yaparak, insanların mutluluğunu ve yaşam düzeylerini artırma olan kalkınma çalışmalarının kırsal alanda hedefine ulaşması da mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- Anonim, (2008). Kırsal alanda kadın çalışmayı. TC. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 15-17 Ekim, Kızılcahamam-Ankara.
- Anriquez, G.and Stamoulis,K. (2007).Rural development and poverty reduction:ıs agriculture still the key? ESA Working Paper No.07-02.
- Geray, U. (1991). Ekonomi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, yayın no:3633, İstanbul.
- Gönen, E. ve Özmete, E. (2002). Bir hakkın yaşama geçirilmesi: kırsal alanda kadın eğitimi. Çiftçi ve Köy Dünyası. 17(216):28-31.
- Gürlük, S.(2001). Dünya'da ve Türkiye'de kırsal politikaları ve sürdürülebilir kalkınma. Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi, 19:4.
- Hablemitoğlu, Ş. (2001). Kırsal alanda kadın işgücü değeri ile kadınlar: bir toplumsal cinsiyet analizi örneği, TZOB Yayınları.
- Harris, J. (2000). Basic principles of sustainable development. UNESCO.<http://www.eolss.net/>.
- Kabadaki, K.K., (1995). Exploration of social work practice models for rural development in Uganda. Journal of Social Development in Africa. 10, 1, 77-88.
- Karl, M., (1995). Women and empowerment: participation and decision making. Zed Books, London.
- McGregor, S. and Goldsmith, E. (1998).Expanding our understanding of quality of life, Standard of living and well-being. Journal of Family and Consumer Sciences, 90, 2-6, 22. 33.
- Mukherjee, D.(2008). Women education and empowerment: A Global Perspective.ICFAI pub.
- NASW, (2010). Social work in rural areas.National Association Social Work. <http://www.marson-and-associates.com/> Erişim tarihi: 02.08.2010.
- Proctor, C.M. (2005). The women's book of empowerment. Goddess Network Press,Michigan
- Simmons, L.A., Braun, B.B., Charnigo, R., Havens, J.R. and Wright, D.W., 2008. Depression and poverty among rural women: A relationship of social causation or social selection..

- Tolunay, A. ve Akyol, A. 2006. Kalkınma ve kırsal kalkınma: temel kavramlar ve tanımlar. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A (2):116-127.
- TNSA, 2003.Türkiye nüfus ve sağlık araştırması araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- TÜİK, 2006. Hanehalkı işgücü anketi sonuçları. Türkiye İstatistik Kurumu.
- Weforum, 2005. Women's empowerment: measuring the global gap. World Economic Forum. <http://www.weforum.org/> Erişim Tarihi:13.5.2009.